

Muistio

KOHEESIO 2021+ TYÖRYHMÄN 10. KOKOUS

Aika 6.11.2019 klo 9:30 – 12

Paikka: Tieteiden Talo, nh 404, Kirkkokatu 6, Helsinki

Läsnä:

Pihlman Marja-Riitta, TEM, pj
Osenius Johanna, TEM, vpj
Ahokas Jussi, Soste
Ekdahl Päivi, Lapin liitto
Hyvönen Ulla, STTK
Hämäläinen Päivi, STM (etänä)
Järvinen Marikki, TEM (etänä)
Kallström Riitta, Kymenlaakson liitto
Karvonen Marja, Satakunnan ELY-keskus (etänä)
Keisanen Päivi, Pohjois-Pohjanmaan liitto
Keränen Petri, Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus (etänä)
Laaksonen Hanna, Uudenmaan liitto (etänä)
Lämsä Rauno, VM
Lönn-Juva Hillevi, TEM (asiakohta 3)
Martikainen Mikko, TEM, (asiakohta 4)
Mustakallio Sinikka, WoM Oy (asiakohta 3)
Mäkinen Annukka, Kuntaliitto (etänä)
Mäki-Hakola Marko, MTK (etänä)
Niemi Merja, OKM
Palonen Katja, TEM (asiakohta 5)
Peuhkuri Laura, Etelä-Karjalan liitto
Pikkarainen Mika, TEM
Pulliainen Juha, Etelä-Savon ELY-keskus
Rintala Heli, Etelä-Pohjanmaan liitto
Rusanen Timo. Saarijärven kaupunki (etänä)
Sihvola Sanna, MMM
Sirkjärvi Leena, LVM
Tikkala Janika, Suomen Yrittäjät (etänä)
Viljamaa Kimmo, Vantaan kaupunki
Wood Päivi, Keskuskauppakamari
Yltiö Mauri, YM

Muut:

Päivi Piittisjärvi, Harri Ahlgren, Sirpa Liljeström, Jenni Hyvärinen, Milla Ohrankämmen, Jaana Valkokallio,
Sirpa Hautala, Riitta Vartia (etänä) /TEM
Päivi Keisanen/Pohjois-Pohjanmaan liitto

1. Kokouksen avaus

Puheenjohtaja avasi kokouksen kello 9:32. Hän kävi läpi esityslistalla oleva asiat ja totesi, että normaalikokoonpanoon verrattuna paikalla kokouksessa ovat lisäksi tasa-arvoasiantuntijoina Hillevi Lönn ja Sinikka Mustakallio.

2. Kokouksen 2.10.19 muistion hyväksyminen

Muistio hyväksyttiin siten, että sihteeristö lisää osallistujat ja tekee mm. numerointiin liittyviä teknisiä korjauksia.

3. Rakenerahastotoiminnan strategia, toimintalinjat ja erityistavoitteet

Jaana Valkokallio esitteli TEM:n alueiden ja ministeriöiden aiemmin valmistelussa tuottamiin aineistoihin ja näkemyksiin perustavaa ohjelmatyön sisällöllistä hahmotelmaa. Hän totesi ohjelmatyötä ohjaavat kuusi strategista painopistettä 1) pk-yritysten kestävä kasvun, kansainvälistymisen, kilpailukyvyyn ja digitalisaation parantaminen ml. pk-yritysten toimintaympäristöä tukevat elinkeinoelämälähtöiset laajakaista- ja liikenneinfrainvestoinnit harvaan asutuilla alueilla; 2) vähähiilisen talouden edistäminen ja ilmastonmuutoksen hillintä; 3) elinkeino- ja työelämälähtöisten tutkimus- ja innovointivalmiuksien parantaminen ja TKI-verkostotyön edistäminen; 4) jatkuvan oppimisen, ammatillisen liikkuvuuden ja työvoiman kohtaannon edistäminen työn ja osaamisen murroksessa; 5) työnhakijoiden työllistymisen edistäminen sekä työelämän kehittäminen ja 6) haavoittuvassa asemassa olevien osallisuuden ja yhdenvertaisuuden edistäminen.

Valkokallio kävi läpi komission ohjelma-asiakirjapohjan avulla työstetyn hahmotelman sisältä ja totesi mitä osia versiosta tässä vaiheessa vielä puuttuu. Hän totesi, että toimintaympäristön haasteita kuvaavassa tekstissä tulee edelleen tarkentaa kuvausta juuri niihin asioihin, joihin voidaan rakenerahastotoiminnalla tarttua. Valkokallio nosti TEM:n valmistelussa tunnistettuja jatkovalmisteltavia haasteita mm. siitä miten vähähiilisyden ja ilmastonmuutoksen hillinnän toimet kirjoitetaan paremmin näkyviksi erityistavoitteissa; miten digitaalisuus ja teollinen murros sekä innovatiivisuus saadaan näkymään kaikkeen toimintaan läpäisyperiaatteella ja miten kansainvälisyys rakennetaan paremmin sisään ohjelmaan ja miten huomioidaan tasa-arvonäkökulma läpileikkaavasti. Muutamiin tunnistettuihin jatkotyötä vaativiin teemoihin perustetaan ”työrukkasia” TEM:n johdolla mukana alueiden ja ministeriöiden valmistelijoita. Näitä teemoja ovat infrahankkeet; mainittu vähähiilisyden ja ilmastonmuutoksen huomioiminen ohjelmasisällöissä; EAKR:n ja ESR:n työnjako työssä olevien osaamisen lisäämiseksi sekä NSPA-kokonaisuus.

TEM on hankkinut ohjelmatyön tueksi asiantuntijatukea, jota esittelivät Hillevi Lönn TEM:stä ja Sinikka Mustakallio. Tasa-arvoasiantuntijat järjestävät kaksi työpajaa kirjoittajille joului- ja tammikuussa ja konsultoivat tekstien kirjoitusta.

Päivi Keisanen esitteli alustavasti NSPA-erityistoimia, joita on suunniteltu IP-alueen valmistelussa.

Puheenjohtaja avasi keskustelun.

Päivi Ekdahl Lapin liitosta piti hyvänä, että versiossa huomioitu alueiden valmistelua. Hän tiedusteli missä vaiheessa kuullaan sidosryhmiä, koska painetta tähän sidosryhmiltä tulee ja aikataulu pitäisi tietää. Ekdahl ihmetteli, että TEM:n valmistelua tehdään jatkuvasti yhden ohjelman mallilla. IP-alue on kriittisiä tämän valmistelulinjan suhteen. Ekdahlin mukaan valmistelusta puuttuu aluelähtöisyys ja avoimuus eikä esitetty aikataulu ei salli laajempaa keskustelua alueilla. Hän ihmetteli myös miksi versio oli toimitettu nähtäväksi ennen kokousaineiston lähettämistä ministeriöille mutta ei alueille. Ekdahlin mukaan versiossa ei näy riittävästi alueelliset erityispiirteet.

Puheenjohtaja totesi, että on mahdollista järjestää eri yhteyksissä kuulemista voi tehdä ja että erilaiset kontribuutiot ovat tarpeellisia.

Heli Rintala Etelä-Pohjanmaan liitosta korosti, että toimintaympäristön haasteissa huomioitava, että kaikki haasteet, joita on nostettu tekstiversiossa koskemaan IP:tä, voivat koskea myös muita alueita. Etelässä ja lännessä voi olla esim. laajakaistassa ja korkeakoulutuksessa heikompaakin tilannetta kuin joillakin IP-alueilla. Rintala pohti esitettyä työnjakoa EAKR:n erityistavoitteissa joko yrityksiin tai julkiselle puolelle. Hän totesi, että kahtiajako ei välttämättä toimi koska pitäisi nimenomaan lisätä toimijoiden yhteistyötä. Myös Rintala mietti miten ja missä vaiheessa maakuntien yhteistyöryhmät otetaan mukaan keskusteluun.

Rauno Lämsä VM:stä totesi, että ohjelman kokonaisrakenne on oltava selvillä ennen kuin on tarkoituksenmukaista käydä läpi yksityiskohtaisesti tekstiä. Lämsä korosti, että pitää erottaa toisistaan NSPA ja IP-ohjelmaesitys, jota Keisanen Lämsän mukaan esitteli. Hän toivoi, että ELSA-alue esittäisi vastaavan. Lämsä totesi, että valmistelutyön laatua on parannettava. Haasteet ovat paljon suurempia kuin esitetään. Tulisi käyttää komission RCI-indeksiä, joka näyttää, että eri alueiden kilpailukyky on heikentynyt. Strategiset painopisteet ovat Lämsän mukaan vaillinaisia ja tulee painottaa enemmän ilmastoasioita. Toimintapolittisen tavoitteet PO 2 ja 3 eivät voi olla PO1 alla vaan ne pitää nostaa omiksi strategisiksi painotuksiksi. Pääpaino tulisi olla investointien toteutuksessa. Raja-alueyhteistyön ja arktisen ulottuvuuden tulisi näkyä paljon paremmin. Varojen jaossa tulisi noudattaa ansaintaperiaattia. Lämsä korosti myös eri rahoitusvälineiden yhteiskäyttöä. Uuden ohjelman tuottamat hallinnon työpaikat pitää sijoittaa alueille. Lämsä totesi, että vaikka InvestEU tulee mahdollistamaan jatkossa isommat investoinnit, tulee rakennerahastotoiminnassa tehdä pienimuotoisia investointeja.

Laura Peuhkuri Etelä-Karjalan liitosta (Tarja Nuotion tilalla) piti käsillä olevaa tekstiä kohtuullisen linjakkaana ja valmistelun mukaisena. Hän piti erityistavoitteiden määrää sopivana. Peuhkurin mukaan alueiden erityispiirteitä tulee korostaa. Älykkään erikoistumisen strategia ei näy välineenä riittävästi. Haasteena alueilla on lisätä yksityisen sektorin työpaikkoja ja tehostaa julkisen sektorin toimintaa. Pk-yrityksiä tulee tukea myös muutoin kuin kasvurintamalla. Osaamiselementin sisällyttäminen EAKR:oon on hyvä mutta vaatii selkeyttämistä. Suuren yritysten merkitys luonnoksessa on tunnistettu.

Juha Pulliainen Etelä-Savon ELY-keskuksesta pohti olisiko tarpeen arvioida valmistelun aikataulu uudelleen. Suuralueiden ja niiden sisällä maakuntien väliset erot tulisi näkyä paremmin. Komissio edellyttää NSPA:n kuvaamista sisällöllisesti. Sidosryhmien kuulemisessa pitäisi huomioida myös muut kuin hanketoimijat. Pulliaisen mukaan MMM ei ole samalla tavalla kuullut alueita mutta ei ole ollut tästä saman tapan kritiikin kohteena. Pulliainen luottaa TEM:in valmistelukoneistoon. Isoja kysymyksiä alueiden kehittämisessä on omalla tavallaan nykyinen suotuista taloustilanne, jossa rahoitusinvestointeihin saa miinuskorolla eivätkä avustukset kelpaa. Toisaalta iso haaste on kuntien rooli jatkossa, sillä kunnat vetäytyvät jo sovituistakin hankkeista rahapulaansa vedoten. Tuleekin miettiä, miten kunnat voisivat jatkossa osallistua. Pulliainen piti tärkeänä selvittää miten eri julkiset rahoitusvälineet ja niiden toiminta yhdistetään ja yhteen sovitaan.

Sanna Sihvola MMM:sta vastasi Pulliaiselle, että CAP-valmistelussa on kuultu alueita paljon; on järjestetty 27 eri teematilaisuutta ja ELY-keskuksista on kuultu alustavia painotuksia. Yhteistyö jatkuu edelleen.

Puheenjohtaja totesi keskustelun päätteeksi, että kokousaineistossa toimitetun ohjelmatekstiversioiden kommentteille tulee miettiä uusi aikataulu.

4. Arktinen ulottuvuus alueiden kehittämisessä /Arktisuus ohjelmatyössä

Mikko Martikainen TEM:stä pohti esityksessään mitä arktinen ulottuvuus tarkoittaa alueiden kehittämisessä. Hän kertoi, että Valtioneuvoston kanslia uudistaa arktista strategiaa. Martikainen totesi, että kokouksessa käsitellyssä ohjelmatekstiluonnoksessa nostetut asiat ovat olennaisia myös arktisen ulottuvuuden näkökulmasta. Hän totesi, että ilmastonmuutoksen edetessä nykyiset arktisuuden haasteet voivat kääntyä päällelleen. Liiketoimintamahdollisuuksia liittyy öljyyn, kaasuun ja kaivostoimintaan on paljon. Martikainen kertoi arktisen talousdialogin kolmivaiheisesta prosessista, johon sisältyy taustoittava selvitys, seminaari ja työpaja. Tässä prosessissa on tunnistettu, että arktisella alueella on paljon kehittämissuunnitelmista tekemistä mm. kalanviljelyssä ja kaivostoiminnassa. Arkti-

nen tekeminen linkittyy korkean arvonlisän ratkaisujen ja tavoitteiden ympärille, joka tarkoittaa korkeamman tuottavuuden toimintaa ja työpaikkoja. Arktista kysyntää tulisi hyödyntää voimakkaammin.

Päivi Ekdahl kertoi arktisuudesta ohjelmatyössä. Hän painotti, että vaikka konkreettisesti kertookin esityksessään lähinnä pohjoisen alueen käytännön työstä, koko Suomi on arktista aluetta ja on kansallinen etu olla yhteisessä rintamassa. Ekdahl kuvasi arktisiin ja pohjoisiin ohjelmiin ja strategioihin perustuvaa toimeenpanoa, jossa korostuu kokemus arktisuudesta arkisuutena. Hän korosti yhteisten hankkeiden mahdollistamista sekä niihin kannustamista esimerkkinä Arctic Five yliopistot. Oulun, Rovaniemen, Luulajan, Tromssan ja Uumajan yliopistot tekevät strategista yhteistyötä arktisessa kehittämisessä. Tärkeää on tunnistaa yhteistyön teemat. Tätä varten tehdään arktisten rahoitusohjelmien yhteistyötä esimerkiksi teema- ja klusteritapaamisten avulla, jotka yhdistävät toimijoita eri ohjelmista. Hän esitteli konkreettisenä yhteisenä toimena jo kolmena vuonna myönnetyn Arctic project Star palkinnon. Hän oli samaa mieltä Martikaisen kanssa, että tyypillisesti hankkeissa on kyse korkeasta osaamisesta ja innovatiivisuutta. Ekdahl totesi, että jatkossa tulee olla strategisempi ote politiikkavalmistelussa ja muodostaa yhteiset arktisiin arvoihin pohjautuviin tavoitteet. Ekdahl painotti, että Interreg-ohjelmien suunnittelussa ja kirjoittamisessa tarvitaan hyvät resurssit myös TEM:ssä.

Puheenjohtaja totesi, että arktisuudesta on paljon puhuttu kansainvälisten kumppaneiden kanssa eri yhteyksissä mutta edelleen on ongelmana kuvata mitä se voi olla käytännössä osaamisena ja kyvykkyyksinä.

Rauno Lämsä korosti, että koko Suomi on arktisuutta. Kimmo Viljamaa Vantaan kaupungilta totesi, että koko Suomessa kehitetään arktiseen toimintaympäristöön liittyvää toimintaa ja näin ollen arktisuus on selkeästi yhteinen, kansallinen näkökulma.

5. Kestävän kaupunkikehittämisen toimintamalli

Katja Palonen TEM:stä esitteli uutta toimintamallia. Hän totesi, että aika pitkään asioita ollut auki. Valmistelussa on mietitty hallitusohjelman kirjauksia ja käyty budjettineuvotteluja. Lähtökohtana uudessa mallissa on rahoituksen alueellinen jakautumisen laajentuminen siten, että silti säilyy riittävä keskittäminen ja vaikuttavuus. ITI-mallia jatkokehitetään. Nyt ehdotettava malli toimii organisoinnin pohjamallina ja siitä on alustava poliittinen linjaus. Malli pohjaa hallitusohjelman mukaiseen kirjaukseen ekosysteemisopimuksista yliopistokaupunkien kanssa. Mallissa on tunnistetavissa sisällöllinen jatkuvuus 6Aika-strategiaan. Palonen totesi, että kansallisen aluekehittämisen rahoitusta suunnataan enemmän niihin kaupunkeihin, jotka eivät ole tässä mallissa mukana. Hän mainitsi, että mahdollisesti voitaisiin käyttää myös EAKR:n valtakunnallisena toimintana rahoitettavaksi ehdotettua verkostoinstrumenttia. Sopimukseen sisällytettäisiin verkostotyö mutta peruselementtinä ovat kaupunkikohtaiset ITIt. Kaupunkien omarahoitusosuus olisi selvästi korkeampi kuin EU-rahoituksessa muutoin. Palonen totesi, että tunnustelevat keskustelut käydään nyt syksyn aikana. Keväällä 2020 pidetään varsinaiset sopimusneuvottelut. Sopimukset tulisivat voimaan kesän jälkeen. Alkuvaiheen rahoitus järjestetään kansallisesti ja v. 2021 alkaen EU-rahoitus otetaan käyttöön.

Puheenjohtaja avasi keskustelun esitellystä toimintamallista.

Päivi Keisanen piti uutta esitystä kypsempänä ja kehittyneempänä kuin alkukesällä esillä ollut malli. Tämä vastaa pitkälti IP:n näkemystä, joka pohjasi yliopistokaupunkeihin. Hyvä piirre esitetyssä toimintamallissa on se, että yhdistetään EU:n ja kansallinen rahoitus ja kasvusopimusten jatko.

Kimmo Viljamaa totesi, että esitetty sopimusmalli vie kaupungeilta pois päätäntävaltaa. Kaupunkipolitiikan näkökulmasta näyttää siltä, että kansallista kaupunkipolitiikkaa ajetaan alas ja toimia korvataan kestävän kaupunkikehittämisen (SUD eli Sustainable Urban Development) rahoituksella, etenkin kun esitetty 6 % on minimi, jota voisi kasvattaa. Viljamaan mukaan verkostomalli näyttää tässä vaiheessa pintapuoliselta. Hän näki vaarana, että mallista tulee korostetusti yliopistojen ja tutkimuksen malli hallitusohjelman mukaisesti ja kysyi jääkö kaupunkien kannalta keskeisiä tavoitteita ja teemoja huomioimatta. Hän totesi, että kasvusopimukset ovat nykyisellään varsin erilaisia. Kaupunkien kehittämisen kannalta erityistavoitteen 1.3. mukaiset toimet ml. yritysklusterit, kiihdyttämöt tms.

on saatava mukaan. Viljamaa ihmetteli Vantaan ulos jäämistä, vaikka se on Suomen 4. suurin kaupunki.

Riitta Kallström Kymenlaakson liitosta ihmetteli mitä jää niille maakunnille, joilla ei ole yliopistoa. Hän suuntasi tämän huomionsa sekä esitettyyn kestäväen kaupunkikehittämisen malliin, että yleisemmin ohjelmatekstiluonnokseen. Haasteena on miten päästä mukaan kehittämiseen. Kallström korosti, että eri toimien valmistelussa tulisi katsoa kokonaisuutta. Hän kiitti Päivi Keisasta NSPA-sisältöjen esittelystä ja totesi, että samoja tarpeita on myös Kymenlaaksossa.

Laura Peuhkuri Etelä-Karjalan liitosta piti esitettyä mallia perusteltuna kompromissina, jossa yliopiston merkitys korostuu. Hän kysyi mitä kaupunkeja 11 yliopistokaupunkeihin lasketaan. Peukuri kysyi myös mitä mainittu EAKR-osarahoitteinen verkostoinstrumentti tarkoittaisi ja kysyi, onko ITI-toimintamallin toimivuudesta riittävästi tietoa. Lisäksi hän kysyi, otetaanko rahoitus niiden maakuntien kehyyksestä, joista kaupungit tulevat.

Leena Sirkjärvi LVM:stä näki, että esitettyssä mallissa on pohjalla ajatus jatkaa kasvusopimustyyppistä työtä. Tulisikin roolittaa selkeästi kestävä kaupunkikehittäminen ja MAL-sopimukset.

Heli Rintala Etelä-Pohjanmaan liitosta toivoi, että katsotaan kokonaisuutta siten, etteivät välineet keskity samoihin maakuntakeskuksiin.

Marko Mäki-Hakola MTK:stä totesi, että tulevalla kaudella tulisi kaupunkikehittämisessä katsoa myös seutuyhteistyötä ja seutunäkökulmaa.

Marja Karvonen Satakunnan ELY-keskuksesta oli pettynyt linjaukseen, jossa keskitytään vain yliopistokaupunkeihin. Isoja ja merkittäviä keskuksia kuten Pori ja Seinäjoki jää ulos.

Katja Palonen ja Johanna Osenius vastasivat esitettyihin kysymyksiin luettelemalla yliopistokaupungit ja toteamalla, että teknisesti kyseessä on päältä otto, joka tulee huomioida maakuntien välisessä rahoituksen jaossa. Osenius totesi lisäksi, että kestäväen kaupunkikehittämiseen liittyvästä välittävästä toimielimestä ei ole ratkaisuja. EAKR tarjoaa valtakunnallisena toimintana innovatiivisia verkostoja.

6. Keskustelua tukimuodoista – yhteenvetoa työpajasta 29.10

Asiakohtaa 6 ei ehditty käsitellä kokouksessa. Jenni Hyvärinen totesi, että työryhmän jäsenet voivat tutustua Tiimerissä olevaan materiaaliin. Asia esitettiin siirrettäväksi seuraavan kokouksen. Tukimuotoja käsitellään lisäksi lakityöryhmässä ja hallintojaostossa.

7. Muut asiat

Muissa asioissa todettiin, että ohjelmatekstiversion kommenttiaikaa pidennetään 22.11. asti, jonka jälkeen luonnostellaan uusi versio tasa-arvopajaa ja muuta työskentelyä varten. Toimitetaan perästä viesti aikataulusta.

8. Seuraava kokous 10.12.19 klo 9.30 – 12.00

Puheenjohtaja totesi seuraavan kokouksen ajankohdan.

9. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 12:00.